ترجمهٔ امالی

بو امالی ایله تسمیه ایدولمش

قصیدهٔ مرضیهٔ مقبوله ننك وزنی بحر هزج مسدس محذوفدندر

وزنی بیله‌در

مفاعیلن مفاعیلن فعولن مفاعیلن مفاعیلن فعولن

آبیاتی ننك تقطیعی بیله اولور مثلا

یقول العب مفاعیلن دفی بدء ال مفاعیلن (امالی) فعولن لتوحید مفاعیلن

بنظم کال مفاعیلن لالی فعولن

هر بیت آخرنده لامدن سونك یای اولمیان اورنده اشباع حرکهٔ کسره ایله یای حاصل ایدلور آخرنده تنوین اولسه تنوین سز اوقلوب اشباع کسره‌سی ایله یای حاصل ایدلور وزن وقوافی‌لری مراعات اوچون

بو کتاب قزان اونیویرسیتیتی ننك طبع خانه‌سنده باصمه اولنمشدر
قزان اویازی توبان قورصا آولی حاجی شمس الدین بن حسین ورثه‌لرینك خراجاتی ایلان ۱۹۰۰ نچی یلده.

КАЗАНЬ.
Типо-литографія Императорскаго Университета.
1900.

ترجمهٔ امالی

بو امالی ایله تسمیه ایدولمش

قصیدهٔ مرضیهٔ مقبوله ننك وزنی بحر هزج مسدس محذوفدندر

وزنی بیله‌در

مفاعیلن مفاعیلن فعولن مفاعیلن مفاعیلن فعولن

آبیاتی ننك تقطیعی بیله اولور مثلا

یقول العب مفاعیلن د فی بدء ال مفاعیلن (امالی) فعولن لتوحید مفاعیلن

بنظم کال مفاعیلن لاٴلی فعولن

هر بیت آخرنده لامدن صونك یای اولمیان اورنده اشباع حرکة کسره ایله یای حاصل ایدلور آخرنده تنوین اولسه تنوین سز اوقلوب اشباع کسره‌سی ایله یای حاصل ایدلور وزن وقوافی‌لری مراعات اوچون

کتاب ننك باصمه‌سینه رخصت بیرلدی سانکت پیطربورغده ل ۲ نچی
اوکتابرده ۱۸۹۹ نچی یلده .

تاب قزان اونیویریستیتی ننك طبع خانه‌سنده باصمه اولنمشدر
اویازی توبان قورصا آولی حاجی شمس الدین بن حسین
ورثه‌لریننك خراجاتی ایلان ۱۹۰۵ نچی یلده .

Дозволено цензурою. С.-Петербургъ, 25 октября 1899 г.

КАЗАНЬ.
Типо-литографія Императорскаго Университета
1900.

بسم الله الرحمن الرحيم

يقولُ العبْدُ فى بدْءِ الْاَمالى	لِتَوْحيدٍ بِنَظْمٍ كَاللَّاَلى
ايتور الله تعالى قلى امالى كتابنى باشلامقده كونكلندن كنه كتابدان نقل سز ذهنده حاضر بولغان معنىلارنى يازماقىننك باشلاماقنده ايتور	الله تعالىنى برلمكده حاجت بولغان اعتقادنى بيان اوچون ايتور نظم برلان اول نظم ينجولار نظمى تيك
اِلٰهُ الْخَلْقِ مَوْلَانا قديم	وموصوفٌ بِاَوْصافِ الْكَمالِ
مخلوقلارننك الهى بزننك سيدمز يعنى الله تعالى قديم بارلغىننك اوّلى يوقدور	دخى صفتلانمشدور اول ال[...] بولغان صفتلار ايله كم آ[...] آرتوق بولماق ممكن دكل[...]
هُوَ الْحَىُّ الْمُدَبِّرُ كُلَّ اَمْرٍ	هُوَ الْحَقُّ الْمُقَدِّرُ ذو[...]
اول الـه الخلـق الله تعـالى الحى تركدور المدبر هراشننك آخرن	اوله الهالخلق همیشه باردو[...] (المقدر) هر بر نرس[...]

(الامالى جمع املاء وهو الكتابة عن ظهر القلب من غير ان ينظر فى نسخة شرح)

بلوب قيلغوچيدر هيچ بر اشنى بلماى قيلماز	وصفاتن اورنون وزمانون بولماسندان السكارى چكلا كوچى دور اولوغلق اياسى اول اله
مُرِيدُ الْخَيْرِ وَالشَّرِّ الْقَبِيحِ	وَلٰكِنْ لَيْسَ يَرْضٰى بِالْمُحَالِ
اول اله خير عملننك بولون تلاگوچى دور دخى ياوز عملننك ده بولون تلاگوچى دور (القبيح) اول ياوز عمل چركن عمل بولور	آلاى خير ايله شرنى تلار بولسه ده (ليس يرضى) اول الله تعالى راضى بولور ايمس (بالمحال) شرعده منع ايدولمش اش كا
صِفَاتُ اللّٰهِ لَيْسَتْ عَيْنَ ذَاتٍ	وَلَا غَيْرًا سِوَاهُ ذَا انْفِصَالِ
الله تعالى ننك صفاتلارى ايمس اول صفاتلار (عين ذات) الله تعالى ننك ذاتى ننك اوزى ايمس	دخى باشقادا ايمس (سواه) اول ذاتدان باشقا (ذا انفصال) آيرلماق اياسى وآيرلورغا يارى تورغان غير ايماس
صِفَاتُ الذَّاتِ وَالْأَفْعَالِ طُرًّا	قَدِيمَاتٌ مَصُونَاتُ الزَّوَالِ
[illegible] الى ننك ذات صفاتلارى دخى [illegible] اتلارى (طرا) بارچه سيده [illegible] انى حالده	بارلقلارى ننك اوّلى يوقدور يوقلقدن صنكره بار بولمشلار دكل (مصونات الزوال) يوق بولودان ذاتندان آيرلودان ساقلانمشلاردور
[illegible] اللّٰه شَيْئًا لَا كَالْأَشْيَاءِ	وَذَاتًا عَنْ جِهَاتِ السِّتِّ خَالِ
[illegible] اهل السنة والجماعة	دخى الله نى ذاتده ديورمز عن

(كاشياء ديو اوقولور وزن اوچون)

مذهبنده اولان لار الله تعالى نى شئ ديب آتارمز (لا كالاشياء) اول غير شى لركا اوخشاغوچى دكل	جهات الست آلتى طرفدان يعنى اوس آش آل آرادا اونك صول طرفدان (خال) بوش بولغوچى ذات ديورمز
وَلَيْسَ الْاِسْمُ غَيْرًا لِلْمُسَمّٰى	لَدٰى اَهْلِ الْبَصِيرَةِ خَيْرِ اٰلِ
دخى ايمس (الاسم) هر شئ ننك اسمى باشقا ايمس (للمسمى) آتالمش شئ ننك اوزينه بلكم اهل السنة والجماعة قاشنده اسم ايله مسمى ايكسى بردور	بلك اهلى قاشنده كونكل لارى نورلى بولغوچى اهل (خيرال) شريف وقدرلى كمسنه لارننك ايزكوسى اول اهل بصيرة اول اهل السنة والجماعة دور
وَمَا اِنْ جَوْهَرٌ رَبِّيْ وَجِسْمٌ	وَلَا كُلٌّ وَبَعْضٌ ذُو اشْتِمَالِ
ان لفظى بو يرده معناده زائددور يعنى جوهر ايمس (ربى) منم ربم الله تعالى (وجسم) دخى جسم ده ايمس	دخى كوب نرسه ننك تولايى دكل (وبعض) دخى كوب نرسه ننك بر كيساكى دكل (ذواشتمال) جيلماق وتابلماق اياسى اول بعض كل اچنده
وَلَا عَرَضٌ وَلَا ذُو صُورَةٍ مَا	تَعَالَى اللّٰهُ عَمَّا فِي الْخ[illegible]
دخى الله تعالى عرض دكل يعنى توس دكل وطعم دكل ودخى صورة اياسى دكل يعنى صورةلى دكل (ما) نيندای صورة بولسه ده هر برندان منزه	بلنك بولدى الله تعالى شو[illegible] وشول كيفدان (فى الخ[illegible] صورة كيف خيالده فكرد[illegible]

وما القرآن مخلوقا تعالى	كلام الرب عن جنس المقال
قرآن کم الله تعالی ننک کلام صفتی در اول یوقدان بار ایدلمش ایمس بلکم قرآن یعنی کلام الله تعالی قدیم دور (تعالی) بلند بولدی	رب تعالی ننک کلامی مخلوقلار ننک قولی ننک جنسندان بلند بولدی یعنی مخلوقلار قولی حرف وتاوش برلن بولور الله تعالی ننک کلامی ننک تاوشی وحرفی اولماز عددی وزمانی هم بولماز
ورب العرش فوق العرش لكن	بلا وصف التمكن واتصال
جمیع جسملارننک اولوغراقی کم عرش الرحمن دور شول عرش ربسی الله تعالی فوق العرش دور یعنی عرشدان اوستون دور لکن اوستونلکی	اورن توتماق وقرار قیلماق وصفندان باشقه دور (واتصال) دخی عرشکا توتاشماق وصفندان باشقه دور یعنی بلا کیف دور
وما التشبيه للرحمن وجها	فصن عن ذاك اصناف الاهالي
ایمس خدای تعالی کا اوخشاتمق بر شیئنی قایو جهت برله بولسه ده توغری یول ایمس	بس سن ساقلان بو تشبیه دان (اصناف الاهالی) ای سنة اهل لری ننک بارچه صنفلاری آلارننک هر صنفنده تشبیه بولماس دیو بل
ولا يمضي على الديان وقت	واحوال وازمان بحال
اوتماس عمللرکا جزا ویرکوچی الله تعالی اوزرینه (وقت) هیچ وقت اوتماس	دخی یللار اوتماس دخی زمانلار اوتماس (بحال) هیچ بر حالده

ومستغنٍ الٰهی عَنْ نِساءٍ	واَولادٍ اناثٍ اَوْ رِجالِ
دخی مونکسزدور منم معبودم خاتون لاردان یعنی خاتون لارغه احتیاجی یوقدور وهم خاتون لی بولمق امکانی ده یوقدور	دخی بالالاردان مونکسز دشی بالالاردان یا ایسه ایرکاك بالالاردان هیچ برسی بولماق ممکن دکل
كَذا عَنْ كُلِّ ذی عونٍ ونصرٍ	تفرّدَ ذو الْجَلالِ وَالْمَعالِ
اوشانداق خاتون دان بالادان مونکسزلقی تیك هر یاردم ایاسندن وبولشلق ایاسندان مستغنی دور	یالغز بولدی یعنی بر وجه برلان هیچ برشی کا احتیاجی واوخشاوی بولمادی اول اولوغلق وبلندلك ایاسی الله
یُمیتُ الْخَلْقَ قهراً ثمّ یُحیی	فیَجْزیهِم علی وفْقِ الْخِصالِ
اول خدای تعالی اولتورور جانلی مخلوقلارنی قهری وغلبه سی یوزندان موندین صونك قیامتده ترگزر اول مخلوقلارنی	بس جزاء ویرور الله تعالی مکلف کمسنه لارکا خصلت لری وعمل لاری موافقتی اوزرینه
لِاَهْلِ الْخیرِ جنّاتٌ ونعمی	ولِلْکفّارِ اَدْراكُ النَّکالِ
خیر عمل اهلی اوچون باردور باغچه لار وانواع نعمت	دخی کافرلار اوچون باردور (ادراك النکال) یعنی آغر بوغاولار اوزون زنجیرلارغه ایرشمك

وَلَا يَفْنَى الْجَحِيمُ وَلَا الْجِنَانُ	وَلَا اَهْلُوهُمَا اَهْلُ انْتِقَالِ
بتماس وتوكانمس تموغ وهم اوجماحلار توكانمس هر ايكوسى منكو بولورلارنى بار اچنداكى نرسه‌لرى ايله	دخى تموغ ايله اوجماح ننك اهل‌لارى ايماس‌لار كوچماك اهلى گناهلى مؤمن‌لر تموغ اهلى دكل اوجماح اهلى‌دور
يَرَاهُ الْمُؤْمِنُونَ بِغَيْرِ كَيْفٍ	وَاِدْرَاكٍ وَضَرْبٍ مِنْ مِثَالٍ
الله تعالى‌نى كورورلار مؤمن‌لر اوجماخغه كركاچ بر كيفدان غيرى كورولارى ننك صفتى روشى بولماس	دخى فكر ايرشودان غيرى وهم مثالدن وبر شى‌كا اوخشاودان بر نوع ايله بولودان غيرى كورورلار
فَيَنْسَوْنَ النَّعِيمَ اِذَا رَاَوْهُ	فَيَا خُسْرَانَ اَهْلِ الْاِعْتِزَالِ
بس اونتورلار مؤمن‌لر اوجماح نعمتلرنى تجان الله‌تعالى‌نى كورسه‌لار وصفه كلماز نهايت لذتلارندان	بس اى مؤمن‌لر سقلانكز معتزله اهلى‌ننك الوغ نعمت‌دان محروم بولماقندان آنلار الله تعالى‌نى كورمكنى اعتقاد ايلمزلار
وَمَا اِنْ فِعْلُ اَصْلَحَ ذُو افْتِرَاضٍ	عَلَى الْهَادِي الْمُقَدَّسِ ذِي التَّعَالِي
وما ايمس ان لفظى زائده‌دور بنده‌كا فائده‌لى‌راق بولغان اشنى قيلماق لازم وواجب ايمس	توغرى يولغه كوندوركوچى الله‌تعالى اوزرينه (المقدس) الوهيته لايق اولماغان صفت‌لاردان پاك بولان بلندلك اياسى خداى تعالى

(باشباع حركة النون للوزن)

(راوه ننك هاسى اشباع ضم ايله اوقلور هو ديو وزن اوچون)

وَفَرْضٌ لَازِمٌ تَصْدِيقُ رُسْلٍ	وَاَمْلَاكٍ كِرَامٍ بِالنَّوَالِ
هر مكلفه لازم بولغان فرض دور بارچه پيغمبرلارنى راستلامق هر قايوسى طوغرى يولده دور	دخى فرشته لارنى راستلاماق فرشته لار بارلغن اركاك دشى دكل لكن الله تعالى كا گناه قيلورلار دكل لكن اول فرشته لار حرمتلى لار الله تعالى ننك عطالارى ايله
وَخَتْمُ الرُّسُلِ بِالصَّدْرِ الْمُعَلّٰى	نَبِيٌّ هَاشِمِيٌّ ذِى جَمَالِ
بارچه پيغمبرلارننك تمامى وآخرى قدرى بلند بولغان وپيغمبرلارننك درجه ده مقدمى اولان محمد عليه السلام ايله دور	شول پيغمبر ايله دوركم اول پيغمبر باباسى هاشم غه نسبت ايدولمش وانواع كوركا ملك اياسى اول نبى
اِمَامُ الْاَنْبِيَاءِ بِلَا اخْتِلَافٍ	وَتَاجُ الْاَصْفِيَاءِ بِلَا اخْتِلَالِ
رسوللارننك آخرى پيغمبرلارننك امامى برلاندور اختلاف سز اول محمد عليه السلام دور	دخى اوليالارننك تاجى اولان محمد عليه السلام ايله دور اول تاج كمچلكى وعيبى بولميان تاج دور
وَبَاقٍ شَرْعُهُ فِى كُلِّ وَقْتٍ	اِلَى يَوْمِ الْقِيمَةِ وَارْتِحَالِ
دخى قالغوچى دور اول محمد عليه السلام ننك شريعتى اوزى ننك نبوتى ظاهر بولماقندان صونك هر وقتده	قيامت كوننه تيكرو قالغوچى دخى كوچماك كونى كا تيكرو قالغوچيدور يعنى آخر زمان غه تيكرو

وَحَقٌّ اَمْرِ مِعْرَاجٍ وَصِدْقٌ	فَفِيهِ نَصُّ اَخْبَارٍ عَوَالِ
دخی باردور ثابتدور رسول الله ننك معراج اشی یعنی کوکلرکا منوب الله تعالی تلاکان یرلرکا سیری دخی بو اش چندور	بس بو معراج حقنده باردور خبرلارننك صریحی وروشنی بلند خبرلار بار
وَاِنَّ الْاَنْبِيَاءَ لَفِی اَمَانٍ	عَنِ الْعِصْيَانِ عَمْدًا وَانْعِزَالِ
درستلکده پیغمبرلار هر قایوسی هر آینه سلامتلکده‌دور	الله تعالی‌به قارشیلق قیلماقدان قصد ایلان حرام ایش قیلماقدان دخی پیغمبرلکدان آیرلماقدان سلامتلار
وَمَا كَانَتْ نَبِيًّا قَطُّ اُنْثٰی	وَلَا عَبْدٌ وَشَخْصٌ ذُو افْتِعَالِ
پیغمبر بولمادی قط یعنی برزمانده خاتونلار طائفه‌سندان پیغمبرلار کلسی ایرلاردان بولدی	دخی قل کمسنه پیغمبر بولمادی دخی یاوز عمل ایاسی کمسنه‌ده پیغمبر بولمادی بلکم اعتمادلی واعتبارلی کمسنه‌لردان پیغمبر بولدی
وَذُو الْقَرْنَيْنِ لَمْ يُعْرَفْ نَبِيًّا	كَذَا لُقْمَانُ فَاحْذَرْ عَنْ جِدَالِ
ذوالقرنین دیو آتالغان کمسنه‌کم قرآنده مذکوردر اول بلنمادی پیغمبر دیو یا پیغمبر دکل دیو	اوشانداق ذوالقرنین تیك بلنمدی حضرت لقمان اول هم قرآنده مذکوردور بس ایمدی سن ساقن بلار حقنده نزاعدان

وَعِيسَى سَوْفَ يَأْتِي ثُمَّ يَتْوِي	لِدَجَّالٍ شَقِيٍّ ذِي خَبَالِ
حضرت عیسی علیه السلام تیز زمان کوکدان یرکا کلور موندین صونك هلاك ایلار اول عیسی علیه السلام	انواع سحر ایلان بزنکچی یاوز دجالنی اولتورور اولوغ بوزوقلق ایاسی اول دجال .
كَرَامَاتُ الْوَلِيِّ بِدَارِ دُنْيَا	لَهَا كَوْنٌ فَهُمْ أَهْلُ النَّوَالِ
اولیاالارننك شرع شریفده استقامتلاری ننك شرطی ایلان خارق عادت اشلاری حاضر دنیا یورتنده اولماسدن الکاروك بولماقی	اول کراماتلرننك باردور بولماقی کراماتلر بولور بس اول ولیلر الله تعالی ننك عطاسینه اهلدور عامه دان آیرنقی بولماقلاری عجب ایرمس
وَلَمْ يَفْضُلْ وَلِيٌّ قَطُّ دَهْرًا	نَبِيًّا أَوْ رَسُولًا فِي التَّجَالِ
آرتوق بولمادی درجه ده هیچ بر ولی (قط) هرکیز (دهرا) هیچ بر زمانده	هیچ بر پیغمبردان آرتق بولمادی یا ایسه رسولدان آرتوق بولمادی نسبت ایدولمکده درجه ده
وَلِلصِّدِّيقِ رُجْحَانٌ جَلِيٌّ	عَلَى الْأَصْحَابِ مِنْ غَيْرِ احْتِمَالِ
حضرت ابو بکر صدیق رضی الله عنه اوچون باردور رتبه ده ودرجه ده غالبلغی وآرتقلغی روشن شکسز آرتقلق	کل صحابه لر اوزرینه آرتقلغی بار شکدان وترددان غیری

وَلِلْفَارُوقِ رُجْحَانٌ وَفَضْلٌ	عَلَى عُثْمَانَ ذِى النُّورَيْنِ عَالِ
دخى حضرت عمر الفاروق رضى الله عنه اوچون باردور رتبه‌ده ودرجه‌ده غالبلغى ودخى آرتقلغى بار	حضرت عثمان رضى الله عنه اوزرينه آرتقلغى بار ايكى نور اياسى بولغوچى اول عثمان رضى الله عنه يعنى رسول الله عليه السلام ننك ايكى قزن جفتلانوچى (عال) اول عثمان رضى الله عنه بارچه قالغان صحابه‌لاردان اوستوندور
وَذُو النُّورَيْنِ حَقًّا كَانَ خَيْرًا	مِنَ الْكَرَّارِ فِى صَفِّ الْقِتَالِ
دخى حضرت عثمان رضى الله عنه راست بولدى بولمق ايله بو سوز (كان) بولدى اول عثمان رضى الله عنه (خيرا) ايذگو بولدى	قطعا آرتق دونماى مهابة وشجاعة ايله حمله قيلاچى على رضى الله عنه‌دن ايذگو بولدى فى صف القتال كفاره مقابل بولوب توقوشمق صفنده حمله قيلاچى على رضى الله تعالى عنه
وَلِلصِّدِّيقَةِ الرُّجْحَانُ فَاعْلَمْ	عَلَى الزَّهْرَاءِ فِى بَعْضِ الْخِلَالِ
دخى حضرت عائشهٔ صديقه رضى الله عنها اوچون باردور رتبه‌ده غالبلك بس سن بلكل بو سوزنى	آق ونورلى يوزلى اولان فاطمه رضى الله عنها اوزرينه آرتقلغى وار اول عائشه رضى الله عنها ننك (فى بعض الخلال) بعض خصلتلرده يعنى بعض جهتدان آرتقلغى بار دكل كل جهتدان

وَلَمْ يَلْعَنْ يَزِيدًا بَعْدَ مَوْتٍ ‌ ‌ سِوَى الْمِكْثَارِ فِي الْإِغْرَاءِ غَالِ

لعنت قیلمادی یزید بن معاویه‌کا رضی الله عنه اول یزید ننك اولماکی صونکنده یعنی یزید اکرچه ظالم ورسول علیه السلام ننك آلی اولان حضرت حسین رضی الله عنه نی اولتورتاچی اولسه‌ده اول یزیدکا لعنت درست بولمادی آننك اوچون لعنت الله تعالی ننك رحمتندان یراق بولماق ایله دعا قیلماقدور قطعا کفر ایله اولگان کمسنه‌لرکا لعنت جایز اولور آندان غیری کرك مؤمن وکرك کافر اولسون خاتمه‌سی قطعا بلنمکان کمسنه‌لارکا لعنت جایز اولماس یزید ننك خاتمه‌سی معلوم دکلدور

سوزنی کوب قیلوچی‌لاردان باشقه کمسنه‌لار لعنت قیلمادی (فی الاغراء) بوزوق اش‌کا تحریض‌ده وقزدروده سوزنی کوب قیلوچی‌لردان غیریلر (غال) سوزده حددن وچکدن اوتوچی‌لردن غیریلر

وَإِيمَانُ الْمُقَلِّدِ ذُو اعْتِبَارٍ ‌ ‌ بِأَنْوَاعِ الدَّلَائِلِ كَالنِّصَالِ

مقلدننك ایمانی اعتبار ایاسیدور شرعا درست ومقبولدور یعنی مثلا برکافر عامی وغبی بر مؤمن ننك دلالتی ایله دین اسلامی قبول ایلاب ایمانه کلسه نرسه فکرلی بلمسه مجرد شول مؤمنه ایارمك ایلانگنه ایمانه کلسه ایمانی درستدور

مقلدنك ایمانی درستلکی ثابت بولمشدور دلیل‌لارننك تورلسی ایلان اول دلیل‌لار (کالنصال) اونکون تیمور قورال‌لار تیك‌دور بو سوزنی قطع ایدرلار

وَمَا عُذْرٌ لِذِى عَقْلٍ بِجَهْلٍ	بِخَلَّاقِ الْأَسَافِلِ وَالْأَعَالِ
عذر ايماسدور عقل اياسى بولغان كمسنه‌كا بلماسلكى وآنكلاماسلقى عذر دكل	توبانلرنى يعنى يرلرلى ويرده بولغانلرنى وبلندلرنى يعنى كوكلرنى وكوكده بولغانلرنى يارانقوچى الله تعالى ننك بارلغن بلماكانلكى عذر بولماس
وَمَا اِيمَانُ شَخْصٍ حَالَ بَأْسٍ	بِمَقْبُولٍ لِفَقْدِ ٣ الْاِمْتِثَالِ
درست ايماس هيچ كمسنه‌ننك ايمانغه كلماكى بأس حالنده يعنى جان بيروركا قريب اولوب عذاب اثرلرى بلنكان زمانده بولغان ايمان	قبول ايدلمش ايماس اول ايمان (لفقد الامتثال) اول من ننك اختيارى بار زماننده اختيارى ايله بوين سونماقى وتسليم اولماقى يوقلغندن ايمانده امتثال شرطدر
وَمَا اَفْعَالُ خَيْرٍ فِى حِسَابٍ	مِنَ الْاِيمَانِ مَفْرُوضِ الْوِصَالِ
ايماس ايذكو اشلر ايذكو عمللر نماز وزكوة وروزه وحج كبى عمللر حسابلانماقده ايمس جزء ايدلوب ايماندن	ايمان كيسكندان ديو حسابلانماس اول عمللر يعنى ايذكو عمللر ايماندن غيرى در (مفروض الوصال) خير عمللر ايمانغه توتاشماقى ايمان ايله بركا بولماقى فرض اولنمش حالده يعنى خير عمللر ايماندان كيساك وجزء بولماسه‌ده ايماندان آيرلورغه يارماس

٣ بفتح القاف وسكون الثاني لغة

وَلَا يُقْضَى بِكُفْرٍ وَارْتِدَادٍ ... بِعَهْرٍ اَوْ بِقَتْلٍ وَاخْتِزَالِ

حكم ايدولماس هيچ بر كشى ننك كفرى ايله دخى مرتد بولماقى ايلان يعنى كافر اولدى دين اسلامدان كيرى دوندى ديولماس هيچ بر كشى كا

اول كشى زنا قيلماقى سببلى يا ايسه ناحق يرده كشى اولترمك سببلى دخى مال معصومنى ظلما وقهرا بى وجه شرعى آلماقى سببلى كافر ديولماس اكر اول اشلرون حلال ديو اعتقاد قيلماسه

وَمَنْ يَنْوِ ارْتِدَادًا بَعْدَ دَهْرٍ ... يَصِرْ عَنْ دِينِ حَقٍّ ذَا انْسِلَالِ

اكر برمن العياذ بالله (ينو) نيت ايلاسه يعنى قصد ايلاسه (ارتدادا) دين اسلام دن كيرى دونماكنى برزمان صنكنده مرتدلكنى قصد ايتسه ياشرنلك ايله

اول من اورلور شول قصد اينكان زماندوق حق دين دن يعنى اسلام دان چقماق اياسينه اورلور

وَلَفْظُ الْكُفْرِ مِنْ غَيْرِ اعْتِقَادٍ ... بِطَوْعٍ رَدُّ دِينٍ بِاغْتِفَالِ

كفر لفظى يعنى ايماننى بوزار سوزنى سوزلاشماك اول سوزكا اعتقادسز مجرد مزاح ايله يا آچيغ ايله يا اعتبارسزلق ايله سوزلاشماك

يعنى اختيار ايله سوزلشمك بر جهتدن كوچلك وتارلق بولميچه شول سوز (رددين) اسلام دينندن كيرو قايتماقدر كفرلكدر (باغتفال) اول كمسه ننك كامل غافللكى ايلان

وَلَا يُحْكَمْ بِكُفْرٍ حَالَ سُكْرٍ ... بِمَا يَهْذِى وَيَلْغُو بِارْتِجَالِ

حكم ايدولمش بولماسون كفرلك ايلان ايسرك كمسنه كا (حال سكر)

اعتبارسز سوزلاشماكى سببلى ودخى باطل سوز سوزلاشماكى سببلى

ايسرك ننك

ایسرك ننك ایسرکلکی حالنده	اکرچه کفر کلمه سی اولسه‌ده (بارتجال) فکرسز حسابسز سوزلامه‌کی ایلان کافر بولدی دیولماس
وَمَا الْمَعْدُومُ مَرْئِيًّا وَشَيْئًا	لِفِقْهٍ لَاحَ فِي يُمْنِ الْهِلَالِ
ایماس یوق نسنه یوقلق حالنده بارلقغه کلمکانده کورلمش ایماس مخلوقغه وهم خالق الله تعالی‌کا یعنی کلاچك زمانده بولاچاق نسنه‌نی بارلقغه کلمازدن اوّل الله تعالی هم کورماس دخی اول معدوم شول یوقلق حالنده شی دیب ایتولماس	فهم ودلیل بارلغی اوچون (لاح) ظاهر بولدی اول دلیل (فی یمن الهلال) ینکا آی برکتنده یعنی آرتوونده وضورایوونده کلاچك کیچ آرتاسی بو کیچده کورنماس
وَغَيْرَانِ ٢ الْمُكَوَّنُ لَا كَشَيْءٍ	مَعَ التَّكْوِينِ خُذْهُ لَاكْتِحَالِ
ایکی باشقه‌باشقه‌نرسه‌لردر (المکون) بولنمش یارادلمش‌نسنه (لا کشیء) اول مکون مخلوق بر نرسه کبی دکلدر (مع التکوین) الله‌تعالی‌ننك تکوین صفاتی ایله اول‌مکون‌ایکسی بر برندن باشقه‌لاردر ایکسی بر شیء بولورغه اوخشاماس مکونلر مخلوقلاردر تکوین الله‌تعالی‌صفتی‌در بو ایکسی قاچان بر بولور بو سوز صریح در ولسکن مونده معنی وار آنی هر کشی آنکلاماس	(خذه) توت‌سن بو سوزنی (لاکتحال) کونکل کوزونکا سورمه قیلمق اوچون بو سوز نفیس وقدرلی وفائده‌لی سوزدر سورمه تیك سورمه کوزنی نورلاندرور بو سوزکا اعتقاد کونکل کوزن نورلاندرور ٢ بو سوزننك ترتیبی بیله‌در (والمکون مع التکوین غیران لا کشیء) یعنی بولنمش یارادلمش مخلوق الله تعالی‌ننك تکوین صفتی ایله نسبت ایدلوب اعتبار ایدولوب قارالغانده ایکسی ایکی باشقه‌در برشی دیك دکلدر بر بولورغه اوخشاماس

وَفِى الْاَذْهَانِ حَقٌّ كَوْنُ جُزْءٍ	بِلَا وَصْفِ التَّجَزِّى يَابْنَ خَالِ
عقللارده جايزلقى ثابت در راست در (كون جزء) شوندايون بيك كيچكنه كيساكننك بولماقى اول جزء بر مكاننى بولوب نهاية كيچكنه لكدن بولنمايدر	اول جزء بولنمك وصفندان باشقه بولغوچى بولور يعنى هرگز بولنمكنى قابل بولماس نهاية كيچكنه لكندن (يابن خال) اى بنم آنام ننك اير قرداشى ننك اوغلى يعنى اى قريبم توت بو سوزنى بو سوزكوب يرده فائده ويرور
وَاِنَّ السُّحْتَ رِزْقٌ مِثْلُ حِلٍّ	وَاِنْ يَكْرَهْ مَقَالِى كُلُّ قَالِ
درستلكده آشار اچار نرسه ننك وغيرى فائده لنور نرسه ننك قاتى حراملاريده رزق در حرامغه هم رزق ديولور حلال ننك رزق بولماقى تيك	حرامنى رزق ديورمن اگرچه سومسه ده منم بو سوزمنى (كل قال) اهل السنة والجماعتنى هر دوشمان توتاچى معتزله جماعتى
وَفِى الْاَجْدَاثِ عَنْ تَوْحِيدِ رَبِّى	سَيُبْلَى * كُلُّ شَخْصٍ بِالسُّؤَالِ
قبرلرده يعنى ميتلر قرارلنگان برلرنده ربم الله تعالى نى توحيددن يعنى اعتقاد درستلكندن * بو بيت ننك ترتيبى بيله در وسيبلى كل شخص فى الاجداث بالسؤال عن توحيد ربى وزن رعايه سى اوچون اوزگارتلمش	تيز زماندوق بلالنور دفن صونكندوق هر كمسنه بلالنور اول قبرلرده سورالمش بولماق ايله آنك اعتقاددان يعنى قبرده ميتدن ايكى فرشته صورارلار ربنك كم ديو دينننك نه ديو نبى ينك كم ديو اول سوراغوچى فرشته لرننك برينه منكر ديرلر ايكنچى سينه نكير ديرلر

وَلِلْكُفَّارِ وَالْفُسَّاقِ يَقْضِى | **عَذَابَ الْقَبْرِ مِنْ سُوءِ الْفِعَالِ**

كل كافرلار اوچون و دخی مؤمنلردن فاسق‌لارننك بعضسی اوچون قبرده سؤال صونكنده حكم ایدلمش بولور آنلارغه بعضی نسخه‌لرده یقضی اورننده (بعضا) دیمش یعنی بعض فاسق‌لارغه دیمك بولور

قبر عذابی بولماق ایله آنلارغه حكم ایدلور (من سوء الفعال) یمان اشلری‌ننك شوملغی ویاوزلغی سببندن

(نسخه البنان)

دُخُولُ النَّاسِ فِى الْجِنَانِ فَضْلٌ | **مِنَ الرَّحْمٰنِ يَا أَهْلَ الْآمَالِ**

آدمی‌لرننك كرمكی (فی الجنان) اوجماخ‌لارغه آرتق رحمتدر الله تعالی‌ننك وعده‌سی ایله یوقسه عمل برلان دكلدر ونبینا صلی الله علیه وسلم هم اوجماخغه كرمكی الله تعالی‌ننك فضلی برلان‌در اوزكا كمسنه‌كا نه قالدی

اوجماخغه كرمك فضلدر بارچه مخلوقغه نعمتی ایرشاچی الله‌تعالی‌دن ای امید اهلی یعنی ای ایمانلی كمسنه‌لر یا ایسه ای امالی كتابنه اهل بولغان كمسنه‌لر سوز آنكلاغوچی‌لار اش موندای‌در

حِسَابُ النَّاسِ بَعْدَ الْبَعْثِ حَقٌّ | **فَكُونُوا بِالتَّحَرُّزِ عَنْ وَبَالِ**

آدمی‌لرننك حسابی عمل‌لردن سؤال اولنوب جواب ویرمكاری عمرلری نه حالده اوتماكری‌ننك تفتیشی قیامت كوننده قوپماق صونكنده حساب (حق) باردر ثابت‌در شكسز بلنك

بس بولنك ای مؤمنلر بیك ساقلانو برلان بولنك (عن وبال) خصوصا كشی حقی بولغان كناه‌لردن مخلوق جفاسی كناه‌دن اول كناه حساب زماننده مشكل كناه‌در الله‌تعالی حقی اولان قریب‌در

ويعطى الكتب بعضا نحو يمنى — وبعضا نحو ظهر والشمال

ويرلور قيامت كوننده كتابلار يعنى دنياده قيلغان عمللرننك دفترلرى ويرلور بعض كمسنه لره اونك قول طرفندان اونك قولغه ويرلور

دخى بعض كمسنه لركا ويرلور آرقا طرفندان دخى صول طرفندان صول قولغه ويرلور

وحق وزن اعمال وجرى — على متن الصراط بلا اهتبال

دخى راست در قيامت كوننده ايذگو وياوز عمللرنى اولچامك ميزان ايله ودخى يورمكده اوتماكده راست در

صراط اوستى اوزرنك يورماك راستدر يعنى صراط اوستندن اوتماك راست (بلا اهتبال) شكسز ويالغان سز

ومرجو شفاعة اهل خير — لاصحاب الكبائر كالجبال

دخى قيامتده اميد ايدلمش در بولماقى (شفاعة اهل خير) ايذگو اهللرننك شفاعتى يعنى تلاك ايدوب مرادغه ايرشدرمك وعذابدن قوتارماقلرى

اولوغ گناه ايالرى اوچون اميد ايدلور اول گناهلر تاغلر كبى بولغوچى كيچك گناه ايالرينه شفاعت بولماقى بيكراك ده اميد ايدلور

وللدعوات تأثير بليغ — وقد ينفيه اصحاب الضلال

مؤمن مسلمانلارننك خصوصا ايذگولرننك دعالارى ننك مرادغه يتمكده بلانى دفع ايتمكده اولوككا تركككا كامل اثرى واردر

تحقيق دعاءننك اثرنى نفى ايدار يعنى يوق ديور آزماق ايالرى معتزله جماعتى

وَدُنْيَانَا حَدِيثٌ وَالْهَيُولَى	عَدِيمُ الْكَوْنِ فَاسْمَعْ بِاجْتِدَالِ
برزننك دنیامز. یعنی بارچه مخلوقات یوقدان بار بولغوچیدر ودخی هیولی دیکان نسنه فلاسفه جماعتی اول هیولی نی بار دیب هر نسنه ننك اصلی اول بولور اول هم قدیم بولور دیمش نرسه لاری	اول هیولی ننك اصلا بولماقی یوقدر فلاسفه سوزی وهم باطل در الله تعالی قادر قیوم در هیچ یوقدان تلادکی نرسه نی بار ایدار بس بو سوزی سن دنکلا قبول ایت شادلوق ایلان بو حق سوزدر
وَلِلْجَنَّاتِ وَالنِّيرَانِ كَوْنٌ	عَلَيْهَا مَرُّ أَحْوَالٍ خَوَالِ
سکز اوجماح لارننك دخی یتی تموغ لارننك باردر بولماقلاری یعنی حاضر زمانده آنلار موجودلردر اورونلارون الله تعالی بلور	اول اوجماخ لار تموغ لار اوزرنده باردر (مراحوال) کوب یل لارننك اوتماکی (خوال) اوتسکوچی یل لار یعنی اوجماح ایله تموغ کوب زماندان بیرلی باردر
وَذُو الْإِيمَانِ لَا يَبْقَى مُقِيمًا	بِسُوءِ الذَّنْبِ فِي دَارِ اشْتِعَالِ
ایمان لی کمسنه قالماس تورغوچی ودائم بولغوچی حالنده منکو بولوب قالماس	گناهی ننك یاوزلغی وضرری سببلی اود یالقونلانماق یورطنده یعنی تموغ ده

لَقَدْ اَلْبَسْتُ لِلتَّوحِيدِ نَظْمًا	بَدِيعَ الشَّكْلِ كَالسِّحْرِ الْحَلَالِ
البته تحقیق کیوردوم من الله تعالی نی برلمکده ضرور بولغان بلمگی واعتقاد لازم بولغان سوزلرکا وحکملرکا (نظما) نظمنی وتزمکنی .کیوردوم	روشی وصورتی تانسق ورغبتلی بولغان نظمنی اول نظم (کالسحر الحلال) حلال ودرست بولغان سحر کبی کونکللرنی مطلوب ومقصود ساری میل قیلدرماقده سحر حلال بولماق تقدیرنده یا ایسه (کالسحر الحلال) سحر حلال دیکان شعرتیک سحر حلال دیو شعرننک بر نوعنه ایتورلر اول شعرلار سامعلارنی دنیاغه وآخرتکا رغبتلندرور بو نظم شول شعرکا اوخشار آخرتکا رغبتلندرمکی جهتندن
يُسَلِّي الْقَلْبَ كَالْبُشْرَى بِرَوْحٍ	وَيُحْيِي الرُّوحَ كَالْمَاءِ الزُّلَالِ
آچار وشادلاندرر اول نظم (القلب) کونکلنی (کالبشری) سونچ خبرتیک (بروح) لذت وراحت ایله آچار	دخی ترگزر اول نظم (الروح) جاننی (کالماء الزلال) صاف وتاتلی صو تیک
فَخُوضُوا فِيهِ حِفْظًا وَاعْتِقَادًا	تَنَالُوا جِنْسَ اَصْنَافِ الْمَنَالِ
بس کرشنکزلر ای علم توحیده رغبتلانکان کمسنه لر (فیه) بو نظمغه (حفظا) کونکلکا آلماق یوزندن (واعتقادا) دخی معناسنه اعتقاد یوزندن	کرشسانکز تابارسز الله تعالی ننک عطاسی ننک انواع تورلیسی ننک اصلن وحقیقتن تابارسز

وكونوا عونَ هذا العبدِ دهرا	بذكرِ الخيرِ في حالِ ابتهالِ
دخی بولونکز ای مسلمان قرندشلرم (عون هذا العبد) بو امالی کتابن یازاچی بندهننك یاردمی بولونك یا ایسه یاردمچی بولونك عمرنکز اچنده	اینگو دعاده اینگو دعا ایله یاد ایلاماکنکز ایله یاردمچی اولونکز (فی حال ابتهال) الله تعالی کا تضرع ونیازنکز حالنده
لعلّ اللّه يعفوه بفضلٍ	ويعطيهِ السّعادة في المالِ
شاید امیددر الله تعالی بو بندهننك گناهلرون وخطالرون عفو ایدار ویولر الله تعالی اوزی ننك فضلی ایله	دخی بیرور الله تعالی اول بندهکا (السعادة) اینگو دولتنی مرادلرغه یتماکنی (فی المال) کلاچك وآخر قایتاچق زمانده ومکانده یعنی آخرتده
وانّ الدهر ادعو کنه وسعی	لمن بالخیر یوما قد دعالی
تحقیق من (الدهر) عمرمنك تولاینده (ادعو) دعا قیلامن (کنه وسعی) طاقتم قدرنچه ان اصلده انی ایدی یای متکلم حذف ایدلوب کسره ایله اکتفا ایدلدی	شول کمسنه اوچون دعا قیلامن (بالخیر) اینگولك ایله یعنی اینگو دعانی (یوما) برگنه کونده (قد دعالی) تحقیق دعا قیلدی اولمن منم اوچون

وَاعْلَمْ انّ النّاظم رحمه الله تعالى سراج الملّة والدّين على بن محمّد الاُوشى بضمّ الهمزة وسكون الواو والشّين المعجمة منسوبة الى الاوش بالضمّ قرية من قرى فرغانة كان رحمه الله من فُضلاء الدّهر سيّما العربيّة شاعرًا بليغا متكلّمًا متّقيًا ولذا راعى ما يُراعى من آداب الكريم هذا ما فى ديباجة شرح الامالى للمولى شمس الدين محمد القوهستانى رحمه الله تعالى رحمةً واسعةً

فنسألُ الله تعالى سبحانه أنْ يرحمَ النّاظمَ وجميعَ مشايخنا الكرامِ وآبائنا وأسلافينا الفخامِ وأنْ يختمَ لنا ولأحبابنا بالحسنى وأنْ يرزقنا المقامَ الأسنى مع النّبيين والصّدّيقين والشّهداء والصّالحين والسّلامُ على المرسلين والحمدُ لله ربّ العالمين آمين

تم